

ค่านิยมไทยในวรรณคดีประเภทบทละคร ที่คัดเลือกโดยราชบัณฑิตยสถานและ การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปลักษณ์ (Metaphor Analysis)

ณฐา จิรอนันตกุล* และ รุจิระ โรจนประภาณต์**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค่านิยมไทยที่แฝงไว้ในวรรณคดีประเภทบทละคร จากหนังสือ “วรรณทองในวรรณคดีไทย” ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ประกอบด้วย ตัวบท 163 วรรค จากบทละคร 7 เรื่อง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงอุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ของ Lakoff and Johnson (1980) มาประยุกต์ใช้ แต่จะไม่มีการใช้สถิติที่ซับซ้อน

งานวิจัยฉบับนี้มีคำถามนำวิจัย 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การให้ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical expression) ในบทละครที่คัดเลือกโดยราชบัณฑิตยสถาน มีลักษณะอย่างไร และ 2) ความหมายเชิงลึกที่เกิดจากการใช้คำอุปลักษณ์ ในบทละครที่คัดเลือกโดยราชบัณฑิตยสถาน มีค่านิยมไทยที่แฝงอยู่อะไรบ้าง

ผลการวิจัย พบว่า ประเภทถ้อยคำอุปลักษณ์สามารถจัดประเภทได้ 8 กลุ่ม ได้แก่ 1) อุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์ 2) อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิง 3) อุปลักษณ์เกี่ยวกับร่างกายของผู้หญิง 4) อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชาย 5) อุปลักษณ์เกี่ยวกับศาสนา 6) อุปลักษณ์เกี่ยวกับศึกสงคราม 7) อุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่ 8) อุปลักษณ์อื่น ๆ พร้อมกันนี้ ได้แฝงค่านิยมไทยที่ปรากฏในโครงสร้างลึกลับจำนวน 5 ชุด คือ 1) ค่านิยมชนชั้น 2) ค่านิยมชายเป็นใหญ่ 3) ค่านิยมแบบวัฒนธรรมกลุ่มนิยม ที่แสดงออกในค่านิยมรักชาติ รักพวกพ้อง 4) ค่านิยมศาสนาพุทธ และ 5) ค่านิยมความกตัญญู

คำสำคัญ: วรรณทองในวรรณคดีไทย การวิเคราะห์อุปลักษณ์ ค่านิยมไทย การสร้างความจริงทางสังคม

* บริษัท บางกอก มีเดีย แอนด์ โปรดักส์ จำกัด (PPTV)

เลขที่ 5 ซอยทรงสะอาด ถนนวิภาวดีรังสิต แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

อีเมล: natha.box@gmail.com

** คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เลขที่ 118 หมู่ 3 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

อีเมล: rujira2@yahoo.com

Thai Values Embedded in the Play Scripts Selected by the Royal Thai Institute and a Metaphor Analysis

Natha Jiraanuntakul* and Rujira Rojanaprapayon**

Abstract

Based on Lakoff and Johnson's metaphor analysis (1980), this study aims at investigating Thai values embedded in metaphorical expressions in the selected play scripts appearing in the book "Wakthong Nai WannakadeeThai" by the Royal Thai Institute (2011). Seven titles of the selected play scripts consisting of 252 work pieces were qualified for analysis.

Two research questions were (1) What are the characteristics of the metaphoric expressions in the play scripts selected by the Royal Thai Institute? (2) What are the Thai values embedded in metaphorical expressions in the play scripts selected by the Royal Thai Institute?

Findings reveal that (1) the metaphorical expressions were categorized into eight groups, including (a) monarchy, (b) women, (c) women's physique, (d) men, (e) religion, (f) war, (g) mother and maternity, and (h) others; and (2) Thai values embedded in the metaphorical expressions were found and classified into five groups: (a) values on hierarchy, (b) values on patriarchy, (c) values on collectivism, (d) values on Buddhism, and (e) values on.

Keywords: Metaphor, Metaphor Analysis, Thai Value, Thai Literature, Cultural Study

* Bangkok Media and Broadcasting limited (PPTV)

5 Soi Shongsaart, Vibravadirangsit Road, Jompol, Jatujak, Bangkok 10900, THAILAND.

E-mail: natha.box@gmail.com

** Graduate School of Language and Communication, National Institute of Development Administration (NIDA)

118 Moo 3, Serithai Road, Klong-Chan, Bangkok, Bangkok 10240, THAILAND.

E-mail: rujira2@yahoo.com

บทนำ (Introduction)

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยในสาขาการสื่อสาร (Communication) เป็นการศึกษาที่เน้นไปที่ความหมายที่ถูกสร้างขึ้นเป็นความจริงทางสังคม (Social Reality Construct) เหตุที่มนุษย์อยู่กันเป็นสังคม และมีการสื่อสารกันอยู่ตลอดเวลาผ่านระบบสัญลักษณ์ทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษา ความหมายทางสังคมจึงถูกสร้างขึ้นและสร้างซ้ำขึ้นมาอยู่ตลอดเวลาในสังคมหนึ่ง ๆ รวมถึงการตีความของสัญลักษณ์หนึ่ง ๆ ในสังคมก็เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเช่นกัน ดังนั้น การจะศึกษาสังคมใดสังคมหนึ่ง รวมถึงค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมใดสังคมหนึ่งนั้น จึงทำการศึกษาผ่านการสื่อสารในสังคมได้ โดยเฉพาะการศึกษาผ่านวรรณคดี เพราะวรรณคดีคือกระจกสะท้อนสังคม (บุญเหลือ, 2517) ที่เป็นสื่อกลาง หรือเนื้อสารสำคัญที่สามารถนำมาศึกษาถึงระบบความคิด หรือมโนทัศน์ของผู้สร้างสาร หรือ ผู้รับสารคือคนในสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ ได้ เพราะภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของมนุษย์ (น้ำเพชร จินเลิศ, สุภาพร พลาลัย, 2551)

เมื่อราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์หนังสือเรื่อง “วรรณทองในวรรณคดีไทย” โดยได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อเลือกวรรณทองในวรรณคดีไทย 89 เรื่อง รวมวรรณทองที่คัดสรรมา 2,343 บท เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2554 ราชบัณฑิตยสถานได้เลือกเนื้อสารบางส่วนที่มีการสร้างขึ้นในสมัยก่อนมาสร้างซ้ำใหม่ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าความหมายทางสังคมที่ราชบัณฑิตยสถานเห็นว่าเป็นค่านิยมที่สำคัญ

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) มีคำถามนำวิจัย (Research Question) 2 คำถาม คือ คำถามนำวิจัยที่ 1: ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical expression) ผ่านวรรณคดีในหนังสือเรื่อง “วรรณทองในวรรณคดีไทย” มีลักษณะอย่างไร และ คำถามนำวิจัยที่ 2: ความหมายเชิงลึกทางสังคม (Deep structure) ในวรรณคดีไทย จากหนังสือเรื่อง “วรรณทองในวรรณคดีไทย” ได้แสดงถึงค่านิยมอะไรบ้างในสังคมไทย ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นวรรณคดีประเภทบทละคร ประกอบด้วยตัวบท 163 วรรคทอง จากบทละคร 7 เรื่อง กรอบการวิจัยที่ผู้วิจัยฯ เลือกมาใช้ในการศึกษานี้คือการวิเคราะห์อุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ของ Koch and Deetz (1981) ตามแนวคิดของ Lakoff & Johnson (1980)

ทบทวนวรรณกรรม (Literature Review)

การทบทวนวรรณกรรมเป็น 2 หัวข้อใหญ่ คือ 1.แนวคิดเกี่ยวกับวรรณคดีในสังคมไทย และ 2.แนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมในประเทศไทย

1. แนวคิดเกี่ยวกับวรรณคดีในสังคมไทย ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 หัวข้อย่อย คือ 1.1 นิยามวรรณกรรม/วรรณคดี 1.2 องค์ประกอบของวรรณคดี และ 1.3 การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย

1.1 นิยามวรรณกรรม/วรรณคดี

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยพบว่าคำว่าวรรณกรรม และวรรณคดี มีความหมายใกล้เคียงและสัมพันธ์กัน หลายกรณีพบว่ามีการใช้คำทั้งสองคำนี้แทนกัน

4

โดย “วรรณกรรม” ตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 วรรณกรรม หมายถึง งานหนังสือ, งานประพันธ์, บทประพันธ์ทุกชนิดที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง ดังนั้น วรรณกรรม จึงหมายถึงข้อเขียนทั่วไป โดยไม่ได้พิจารณาประเมินคุณค่าว่าเป็นหนังสือแต่งดีหรือไม่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552)

“วรรณคดี” ตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 วรรณคดีหมายถึง งานประพันธ์ที่มีคุณค่าและมีวรรณศิลป์ หรือศิลปะทางการประพันธ์อย่างสูง เป็นศิลปกรรมทางภาษา ซึ่งถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการของมนุษย์ และยังบันทึกเรื่องราวของชีวิตและสังคมในแต่ละยุคสมัยไว้ด้วย วรรณคดีจึงเป็นศาสตร์และศิลป์ ให้ประโยชน์ทั้งในแง่ความจรรโลงใจและความรู้ มีคุณค่าทั้งทางอารมณ์และปัญญา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552)

คำว่า “วรรณคดี” นั้นเป็นคำที่เพิ่งเกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2530: 3) จากการที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ตั้ง “วรรณคดีสโมสร” ขึ้นในปี พ.ศ. 2457 โดยมีวัตถุประสงค์ที่ส่งเสริมการแต่งหนังสือ และพิจารณายกย่องหนังสือสำคัญของชาติที่มีผู้แต่งไว้แล้ว (เบญจมาศ, 2526: 1-2) แต่ภายหลังเมื่อสิ้นรัชกาลที่ 6 แล้ว มีการนิยามคำว่าวรรณกรรมขึ้นมาใหม่ ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ว่า วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนในรูปบทกวีนิพนธ์ ร้อยกรอง และข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษาร้อยแก้ว (สิทธา พิณีจิวาดล, 2515 อ้างถึงใน ธวัช ภูณโณทก, 2527: 1) ดังนั้น ในบางครั้ง การเรียกหนังสือแต่งดี ในภายหลังจึงมีการเรียกได้ว่าเป็น วรรณกรรมด้วย โดยงานวิจัยนี้จะใช้คำว่าวรรณคดีตามตัวบทที่นำมาใช้ศึกษาเป็นหลัก

1.2 องค์ประกอบของวรรณคดี

วรรณคดีมี 2 ระดับ คือ วรรณคดีชั้นสูง (มูลนาย) อันเกิดแก่การที่ชนชั้นสูงเป็นผู้รังสรรวรรณคดี เรื่องนั้น ๆ ขึ้น และ วรรณคดีประชาชน (ไพร่) ซึ่งเป็นวรรณคดีที่เกิดจากสามัญชนเป็นคนแต่ง แต่ขอบเขตการวิจัยนี้เน้นการศึกษาไปที่วรรณคดีประเภทบทละครที่ผู้แต่งเป็นกษัตริย์ทั้ง 7 เรื่อง ดังนั้น วรรณคดีที่ศึกษาจึงเป็นวรรณกรรมชั้นสูงที่มีลักษณะเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมให้กับสังคม (อดิศร ศักดิ์สูง, 2552: 5) ลักษณะสำคัญของวรรณคดีที่เลือกมาจึงมีลักษณะของการใช้ภาษาสวยงาม มีหน้าที่ทั้งให้ความบันเทิงกับสังคมและสร้างมโนทัศน์ร่วมในเชิงวัฒนธรรมให้กับสังคม โดยวรรณกรรมชั้นสูงจะแวดล้อมไปด้วย เรื่องของกษัตริย์ หรือเทพเจ้าที่สัมพันธ์ทางใดทางหนึ่งกับกษัตริย์ หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรมเดชาานุภาพของกษัตริย์ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2555: 10) ที่เป็นดังนี้ อาจเป็นเพราะว่า ศักดินา เคยชินอยู่กับการรักษาประเพณี เคยชินอยู่กับกรอบชีวิต และกรอบวรรณคดีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมต่อกันมา ความเคยชินและโอกาสสัมผัสกับชีวิตจริงของประชาชนมีอยู่น้อยมาก โดยคิดว่าภายในวังนั้นคือประเทศทั้งประเทศ (จิตร ภูมิศักดิ์, 2523: 23)

1.3 การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย

การวิเคราะห์อุปลักษณ์ในวรรณคดีไทย เป็นการศึกษาไปที่การสร้าง ความหมายทางสังคมผ่านภาษา

Koch and Deetz (1981) ระบุว่าวิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์อุปลักษณ์นี้จะนำไปสู่การเปิดเผยความหมายเชิงโครงสร้างของสังคมที่ถูกสร้างและถูกสร้างซ้ำขึ้นมาเพื่อให้เกิดความจริงทางสังคมที่คนในสังคมให้การยอมรับร่วมกัน โดยอุปลักษณ์จะเป็นทั้งระบบความคิด และการใช้ภาษาของมนุษย์ในการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น กษัตริย์เป็นแบบสิ่งที่มักถูกเปรียบเป็น เทวดา พระอาทิตย์ และราชสีห์

การใช้ภาษาอุปลักษณ์ดังกล่าว ทำให้งานประพันธ์มีสุนทรียภาพ ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่ลึกซึ้ง แต่ในเชิงภาษาศาสตร์นั้นอุปลักษณ์ปรากฏอยู่ในรูปภาษาที่สื่อสารกันในชีวิตประจำวันด้วย ดังนั้น อุปลักษณ์มิได้มีแต่ในภาษาเท่านั้น โดยพื้นฐานระบบคิดของมนุษย์ก็เป็นอุปลักษณ์ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556: 102) สามารถแสดงให้เห็นถึงระบบความคิด ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมด้วย (น้ำเพชร จินเลิศ, สุภาพร พลาลัยเล็ก, 2551)

2. แนวคิดเกี่ยวกับชุดค่านิยมในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยนี้โดยเน้นการศึกษาไปที่ค่านิยมที่อยู่ในโครงสร้างภาษาผ่านการใช้ภาษาแบบอุปลักษณ์ของผู้แต่งวรรณคดีประเภทบทละครในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้นว่าเป็นอย่างไร โดยมีได้กำหนดหรือกะเกณฑ์คำตอบไว้ก่อน ดังนั้น ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับค่านิยม จึงขอนำเสนอแบบวัดต่าง ๆ ที่จะเป็นการศึกษาความหมายทางค่านิยมของสังคมไทยอย่างรอบด้านมากที่สุด ผู้วิจัยเรียบเรียงจากการทบทวนวรรณกรรมได้ 3 แนวคิด คือ 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยมและแบบวัดค่านิยม 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและแบบวัดวัฒนธรรม และ 2.3 กรอบความคิดค่านิยมหลักในประเทศไทย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม และแบบวัดค่านิยม

ค่านิยม คือ สิ่งที่คุณคนในสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งดี ควรค่าแก่การรักษาไว้ กลุ่มคนนิยมและพยายามอนุรักษ์ไว้ไม่ว่าสิ่งนั้นจะดีหรือไม่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 129) ดังนั้น ค่านิยมมีบทบาทสำคัญมากต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นตัวตัดสิน กำหนด ตั๋วนำ หรือตัวผลักดันให้พฤติกรรมโน้มเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง ค่านิยมจึงเป็นพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายใต้พฤติกรรมทางสังคมส่วนใหญ่ของมนุษย์ด้วย (สุนทรีย์ โคมิน, สนิท สัมครการ, 2522)

การศึกษาแนวคิดค่านิยมของทั้งต่างประเทศและไทย พบว่าแบบวัดค่านิยมที่ได้รับความนิยมนำมาศึกษาในระดับนานาชาติมากที่สุดคือค่านิยมของ Rokeach (1973) ที่ระบุว่าค่านิยมนั้นมีทั้งความเชื่อถาวรและสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Values) หมายถึงวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติที่น่าพึงปรารถนา (Mode of Conduct) และค่านิยมเป้าหมายชีวิตหรือค่านิยมจุดหมายปลายทางของชีวิต (Terminal Values) หมายถึงค่านิยมที่คนเห็นว่า จุดหมายปลายทางของชีวิตที่พึงปรารถนา (End-state of Existence) ทั้งนี้แบบวัดค่านิยมของ Rokeach (1973) ยังถูกวิจารณ์จากนักวิชาการที่หลากหลายว่าแบบวัดค่านิยมนี้เป็นสายตาของชาวตะวันตก ที่ยังไม่สามารถวัดค่านิยมของคนตะวันออกได้ดั่งนัก

สุนทรী โคมิน และสนิท สมัครการ (2522) จึงได้นำทฤษฎีและแบบวัดของ Rokeach (1973) มาพัฒนาและสร้างขึ้นใหม่เพื่อวัดค่านิยมของประเทศไทยโดยเฉพาะ โดยจัดกลุ่มเป็น 2 แบบวัดตาม Rokeach (1973) ได้แก่ 1) ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental values) 23 ชุด และ 2) ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal values) 20 ชุด โดยค่านิยมทั้งสองแบบนี้ มีหน้าที่ต่างกัน แต่ความสัมพันธ์กัน (Functional Relationship) อีกทั้งมนุษย์ยังสามารถมีค่านิยมที่ขัดแย้งกันเองอยู่ตลอดเวลาได้ทั้งขัดแย้งกับผู้อื่น และการขัดแย้งในตัวเอง เช่น หากใครมีค่านิยมสร้างตน (Self-Actualization) ก็จะเน้นความสามารถของตน ไม่เกี่ยวกับความมีหรือความไม่มีจริยธรรม (Morality) ซึ่งการละเมิดค่านิยมจะทำให้รู้สึกอับอาย หรือหากใครมีค่านิยมที่มีศูนย์รวมอยู่ที่จริยธรรม (Moral Values) หมายถึงค่านิยมวิถีปฏิบัติที่มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งหากค่านิยมเหล่านี้ถูกละเมิด บุคคลนั้นจะรู้สึกสำนึกผิด (Guilt Feeling) และไม่สบายใจด้วยเสียงมโนธรรม (Conscience) ภายในใจว่าทำผิด เป็นต้น (สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ, 2522)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม และแบบวัดวัฒนธรรม

แผนแม่บทวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2550-2559 ระบุว่าวัฒนธรรมจะแสดงออกในรูปของค่านิยม (Value) โดยมีบรรทัดฐาน (Norms) เป็นกลไกในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติ ผลของการประพฤติปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมนั้นจะก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่าการแซงชั้นของสังคม (Social Sanction) ดังนั้น วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญในการเป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในสังคม ทั้งยังเป็นเครื่องวัดและกำหนดความเจริญ ความเสื่อมของสังคมด้วย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2550-2559)

เมื่อค่านิยมกับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม โดยใช้แบบวัดของ Hofstede (1980) เรียกว่า Dimensions of National Culture ซึ่งเป็นแบบวัดที่ได้รับความนิยมนำไปใช้จากนักวิชาการทั่วโลกในการศึกษาวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติที่ 1 ระยะห่างทางอำนาจหรือชนชั้น (Power Distance) มิติที่ 2 ปกป้องบุคคล (Individualism) หรือกลุ่มนิยม (Collectivism) มิติที่ 3 การเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance) และมิติที่ 4 ความเป็นชาย (Masculinity) และความเป็นหญิง (Femininity) มาประมวลเพื่อสร้างกรอบในงานวิจัยชิ้นนี้ด้วย

มิติที่ 1 ระยะห่างทางอำนาจหรือชนชั้น (Power Distance) ระยะห่างทางอำนาจนี้เป็นการขยายความได้ว่าสมาชิกที่มีอำนาจน้อยที่สุดในองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ได้ยอมรับและคาดหวังว่าอำนาจนั้นคือความไม่เท่าเทียมกัน วัฒนธรรมที่รับรองระยะห่างทางอำนาจที่ค่อนข้างต่ำจะคาดหวังและยอมรับสัมพันธภาพที่เป็นแบบให้คำปรึกษาหารือระหว่างกัน หรือมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า

มิติที่ 2 ปกป้องบุคคล (Individualism) หรือกลุ่มนิยม (Collectivism) ระดับของสังคมที่มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูงนั้นจะต้องดูเป็นกลุ่ม โดยสังคมแบบปัจเจกบุคคลจะมีความกดดันที่ผลักดันเรื่องของความสำเร็จส่วนบุคคล และสิทธิส่วนบุคคล คนถูกคาดหวังให้ยืนได้ด้วยตัวเอง และเลือกความเป็นตัวของตัวเอง ในทางตรงกันข้ามสังคมแบบกลุ่มนิยมมีความโดดเด่นที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไปตลอดชีวิต และเป็นกลุ่มที่มีความเหนียวแน่น โดยเปรียบได้กับครอบครัวขนาดใหญ่เพื่อใช้ป้องกันการแลกกับความกลัว

มิติที่ 3 การเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance) เป็นความอดทนทางสังคมสำหรับความไม่แน่นอน ซึ่งสะท้อนคนในสังคมนั้น ๆ มีความพยายามในการรับมือกับสิ่งที่กังวลด้วยการลดความไม่แน่นอนอย่างไร คนในวัฒนธรรมที่มีการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนสูง มีแนวโน้มที่จะใช้อารมณ์มากกว่า โดยคนในสังคมจะพยายามลดการเกิดขึ้นของสิ่งที่ไม่รู้จึกและสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย ดังนั้น จึงมีการทำอะไรด้วยการวางแผนอย่างระมัดระวัง และยึดกฎเกณฑ์ตามกฎระเบียบ กฎหมาย และการกำกับดูแล ในทางตรงกันข้าม สังคมที่มีการเลี่ยงความไม่แน่นอนต่ำ ยอมรับและมีความรู้สึกที่สบายมากกว่าเมื่อพอสถานการณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีความพยายามใช้กฎให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ คนในวัฒนธรรมนี้มีแนวโน้มที่จะเน้นการปฏิบัติ พวกเขาจะมีความอดทนต่อความเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า

มิติที่ 4 ความเป็นชาย (Masculinity) และความเป็นหญิง (Femininity) เป็นการกระจายบทบาททางอารมณ์ระหว่างความเป็นเพศสภาพ วัฒนธรรมที่บ่งบอกความเป็นชายจะให้คุณค่ากับความสามารถในการแข่งขัน ความอดทน ความทะเยอทะยาน และอำนาจ ขณะที่สังคมที่มีวัฒนธรรมแบบความเป็นหญิงจะเน้นเรื่องของสัมพันธภาพ และคุณภาพของชีวิต ซึ่งสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบความเป็นชายนี้จะมีความเข้าใจมากกว่าวัฒนธรรมแบบความเป็นหญิง ที่คนในสังคมนี้ไม่ว่าจะเพศชาย หรือเพศหญิง จะมีลักษณะของความพอประมาณ และความเอาใจใส่คนอื่นมากกว่า จนบางครั้งมีคนเรียกสังคมของความเป็นชายและความเป็นหญิงว่า ปริมาณของชีวิต (Quantity of Life) และคุณภาพของชีวิต (Quality of Life)

เมื่อนำแบบวัดวัฒนธรรมของ ฮอฟสตีต (1980) มาวัดวัฒนธรรมของทางประเทศแถบเอเชีย พบว่าวัฒนธรรมของชาวเอเชียจะมีลักษณะของระยะห่างทางอำนาจสูง แสดงให้เห็นเรื่องของการให้ความสำคัญกับเรื่องของคนชั้น รวมถึงมีลักษณะเป็นกลุ่มนิยม ดังนั้น กรอบในการวิเคราะห์เรื่องของค่านิยมในระดับวัฒนธรรมนั้น ผู้วิจัยจะสร้างกรอบการศึกษาโดยใช้แบบวัดวัฒนธรรมของฮอฟสตีต (1980) ร่วมด้วย

2.3 กรอบความคิดค่านิยมหลักในประเทศไทย

การศึกษาเรื่องค่านิยมที่เป็นเอกลักษณ์ของคนไทยนั้นมีหลายชิ้น ที่สำคัญ คือ งานของสุนทรียโคมิน (1990) ที่จัดกลุ่มลักษณะนิสัยของคนไทยเป็น 9 กลุ่ม งานของรัชนิกร เศรษฐ (2532) ที่กล่าวถึงเรื่องชนชั้น และค่านิยมไทยที่แตกต่างกันระหว่างคนเมืองและคนชนบท งานของ Knutson, Thomas; Posirisuk, Sutirat (2005) ที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารทางสังคม งานของ Rojanaprapayon (1997) ที่ศึกษารูปแบบการสื่อสารของคนไทยในต่างบริบท งานของ สุพัฒนา สุภาพ (2525) ที่จัดกลุ่มค่านิยมไทยขึ้นมาได้มากถึง 37 กลุ่ม ฯลฯ ผู้วิจัยได้สร้างกรอบการศึกษาเป็นกรอบหลัก ในการวิเคราะห์ค่านิยมที่อยู่ในการใช้ภาษาอุปถัมภ์ในวรรณคดีที่เลือกมาศึกษา 4 มิติ ดังนี้

- มิติที่ 1 ค่านิยมการยอมรับระยะห่างทางอำนาจสูงของไทยแบบชนชั้น
- มิติที่ 2 ค่านิยมการยอมรับระยะห่างทางอำนาจสูงของไทยแบบชายเป็นใหญ่
- มิติที่ 3 ค่านิยมกลุ่มนิยม
- มิติที่ 4 ค่านิยมพุทธศาสนา

วิธีการดำเนินงานวิจัย (Research Methods)

ผู้วิจัยเลือกกรอบการวิเคราะห์แบบ Metaphor Analysis ด้วยวิธีการอุปลักษณ์ ของ Koch and Deetz, 1981 ในบทความเรื่อง METAPHOR ANALYSIS OF SOCIAL REALITY IN ORGANIZATIONS (1981) ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) มาประยุกต์ใช้ แต่จะไม่มีการใช้สถิติที่ซับซ้อน การวิเคราะห์นี้เป็นการวิเคราะห์อุปลักษณ์จากมุมมองการสื่อสาร ตามแนวความคิดที่ว่าอุปลักษณ์จะนำไปสู่การเปิดเผยความหมายเชิงโครงสร้างของสังคมที่ถูกสร้างและถูกสร้างซ้ำขึ้นมาเพื่อให้เกิดความจริงทางสังคมที่คนในสังคมให้การยอมรับร่วมกัน โดยอุปลักษณ์จะเป็นทั้งระบบความคิด และการใช้ภาษาของมนุษย์ในการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งพบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน

โดยมีเกณฑ์ในการจัดระเบียบข้อมูลโดยดูจากอุปลักษณ์ที่ปรากฏในชีวิตประจำวัน 2 แบบ คือ 1) ถ้อยคำอุปลักษณ์ หรือรูปภาพแสดงอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) และ 2) อุปลักษณ์เชิงมนทัศน์ หรือโนอุปลักษณ์ ซึ่งเป็นอุปลักษณ์ในระบบความคิดของมนุษย์ (Conceptual Metaphor) หรือความหมายเชิงลึกของคำต่าง ๆ ที่เป็นแบบเปรียบเทียบที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วม ซึ่งทั้งผู้สร้างความหมายผ่านการใช้ภาษา และผู้ตีความหมายผ่านการใช้นาษานั้น ถือว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคมวัฒนธรรมเดียวกัน

ขอบเขตของการศึกษา (Scope of the Study)

ศึกษาวรรคทองในวรรณคดีไทยในส่วนของบทละครที่ระบุว่ามี การสร้างสรรค์ขึ้นโดยพระมหากษัตริย์ 7 เรื่อง ประกอบด้วยวรรคทองจำนวน 163 วรรคทอง ได้แก่ เรื่องที่ 1 บทละครพุดค่างลอนเรื่องพระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 4 วรรค เรื่องที่ 2 บทละครร้องเรื่องพระร่วงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 3 วรรค เรื่องที่ 3 บทละครรำเรื่องท้าวแสนปม พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 5 วรรค เรื่องที่ 4 บทละครรำเรื่องพระเกียรติรถพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จำนวน 3 วรรค เรื่องที่ 5 บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในพระเจ้ากรุงธนบุรีจำนวน 13 วรรค เรื่องที่ 6 บทละครเรื่องอิเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจำนวน 54 วรรค เรื่องที่ 7 บทละครเรื่องอุณรุท พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จำนวน 81 วรรค

กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis Procedure)

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือเรื่อง “วรรคทองในวรรณคดีไทย” จากระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิเคราะห์อุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ของ Koch and Deetz, 1981 ในบทความเรื่อง METAPHOR ANALYSIS OF SOCIAL REALITY IN ORGANIZATIONS (1981) ตามแนวคิดของ Lakoff and Johnson (1980) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวความคิดหลัก โดยจะมีการวิเคราะห์ใน 3 ระดับ คือ

1. วิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณคดี คือ 1) ผู้แต่ง 2) บริบทของการแต่ง 3) วัตถุประสงค์และหน้าที่ของวรรณคดี 4) กลวิธีการแต่ง และ 5) โครงเรื่อง มาใช้เป็นกรอบวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำอุปสรรคในวรรคทองต่าง ๆ เพื่อตอบคำถามนำวิจัยที่ 1

2. วิเคราะห์ถ้อยคำอุปสรรคว่ามีลักษณะใดบ้าง โดยนำคำที่เป็นแบบเปรียบเทียบที่ใกล้เคียงกัน และมีความต่อเนื่องกัน คำที่ใช้ซ้ำ ๆ มาจัดกลุ่มข้อมูล ตามคำหลักของกลุ่มนั้น ๆ (Main Metaphor) ซึ่งแต่ละกลุ่มข้อมูลอาจมีความแตกต่างกัน แต่มีทิศทางที่นำไปสู่คำหลักของกลุ่มคำเดียวกัน และความหมายของกลุ่มคำนั้น ๆ ว่ามีความหมายเชิงลึกทางสังคมอย่างไร โดยใช้พจนานุกรมของราชบัณฑิตยสถานเป็นเกณฑ์หลักในการตีความของคำในหมวดหมู่ที่สำคัญ เพื่อตอบคำถามนำวิจัยที่ 1

ตัวอย่าง

Main Metaphor: ORGANIZATION IS MACHINE

Shared understanding: machine has interlocking parts

Organizational entailment: organization has interlocking parts

Metaphors evidencing entailment:

“Everything is going like clockwork.”

“He really threw a wrench into the works.”

“Their timings off.”

“Something is in the wrong gear.”

(Koch and Deetz, 1981)

3. วิเคราะห์ว่าค่านิยมที่แฝงเร้นในผ่านการใช้อุปสรรคนี้มีลักษณะอย่างไร และมีความสัมพันธ์กับค่านิยมทั้ง 4 แบบหรือไม่ คือ 1) ค่านิยมการยอมรับระยะห่างทางอำนาจสูงแบบค่านิยมชนชั้น 2) ค่านิยมการยอมรับระยะห่างอำนาจสูงแบบค่านิยมชายเป็นใหญ่ 3) ค่านิยมแบบกลุ่มนิยม และ 4) ค่านิยมพุทธศาสนา เพื่อตอบคำถามนำวิจัยที่ 2

ผลการวิจัย (Findings)

ผลการวิเคราะห์การใช้ถ้อยคำในวรรคทองของวรรณคดีประเภทบทละคร 7 เรื่องที่ราชบัณฑิตยสถานได้คัดเลือกมา 163 วรรคทอง ตามคำถามนำวิจัยที่ 1 และคำถามนำวิจัยที่ 2 ได้ผล ดังนี้

ตอบคำถามนำวิจัยที่ 1: ความหมายแบบถ้อยคำอุปสรรค (Metaphorical Expression) ผ่านวรรณคดีในหนังสือเรื่อง “วรรคทองในวรรณคดีไทย” มีลักษณะอย่างไร

จากการศึกษา พบว่า มีการใช้ภาษาแบบอุปสรรค 203 ครั้ง ผู้วิจัยได้จัดหมวดหมู่ประเภทของอุปสรรคได้ทั้งหมด 8 ประเภท 1) อุปสรรคเกี่ยวกับกษัตริย์ 2) อุปสรรคเกี่ยวกับผู้หญิง 3) อุปสรรคเกี่ยวกับร่างกายผู้หญิง 4) อุปสรรคเกี่ยวกับผู้ชาย 5) อุปสรรคเกี่ยวกับศาสนา 6) อุปสรรคเกี่ยวกับศึกสงคราม 7) อุปสรรคเกี่ยวกับแม่ และ 8) อุปสรรคอื่น ๆ

ตารางที่ 1: แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยร้อยละของอุปลักษณ์ 8 ประเภท (Percentage of the Eight Types of the Embedded Metaphors)

ประเภทที่	ประเภทของอุปลักษณ์	จำนวน	ร้อยละ
1	อุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์	68	33.49
2	อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิง	73	35.96
3	อุปลักษณ์เกี่ยวกับร่างกายของผู้หญิง	36	17.73
4	อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชาย	6	2.95
5	อุปลักษณ์เกี่ยวกับศาสนา	10	4.92
6	อุปลักษณ์เกี่ยวกับศึกสงคราม	4	1.97
7	อุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่	2	0.98
8	อุปลักษณ์อื่น ๆ	2	0.98

ผู้วิจัยได้ทำการสรุปและยกตัวอย่างประเด็นการศึกษาประกอบการชี้แจง โดยเรียงลำดับจากข้อมูลสถิติจากมากไปน้อย ดังนี้

1. อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิง มีมากที่สุดเป็นร้อยละ 35.96 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงจะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 13 หมวด คือ นางงาม, ส่วนหนึ่งของร่างกายผู้ชาย, อัญมณี, นางฟ้า, กิณรี, ดอกไม้, สัตว์, ทาส, ดวงจันทร์, นางบำเรอ, ความสุภาพเรียบร้อย, ยารักษาโรค, ผี, ภาพเขียน

2. อุปลักษณ์เกี่ยวกับร่างกายแต่ละส่วนของผู้หญิง ผู้วิจัยไม่ได้จัดรวมเป็นส่วนเดียวกับอุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิง เนื่องจากมีการบรรยายลักษณะเน้นไปที่ลักษณะของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผู้หญิง โดยกำหนดค่าของความงามของผู้หญิงในสังคมไทยผ่านการให้ความหมายอุปลักษณ์ และไม่ได้จัดทำเป็นข้อมูลสัดส่วนร้อยละ เนื่องจากมีการกำหนดความหมายความงามของร่างกายของผู้หญิงแยกเป็นหลายส่วนโดยมีการให้ความหมายส่วนต่าง ๆ ของร่างกายผู้หญิง แยกเป็น 13 ส่วน คือ หน้าอก, หู, คิ้ว, แก้ม, หน้า, ผิว, หุ่น, ดวงตา, จมูก, คอ, มือ, หัว, เล็บ

3. อุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์ พบมากเป็นอันดับ 2 คิดเป็นร้อยละ 33.49 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด อุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์จะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 9 หมวด จำนวน 68 อุปลักษณ์ ได้แก่ เทพเทวดา, พระอาทิตย์, ผู้ทรงธรรม, เจ้าของดินแดน, สัตว์, หลักยี่ด, ร่างกาย, ผู้มีพระคุณ, อัญมณี โดยอุปลักษณ์กษัตริย์ คือ เทพ เทวดา ผู้ยิ่งใหญ่ มีจำนวนมากที่สุด เช่น ถ้อยคำ ประมุข, องค์จักรกฤษณ์, อินทร์, เทเวศน์, ศุภี, เทวราช, อมรินทร์, อติสร, นารายณ์, หริรักษ์, พิษณุ ฯลฯ

4. อุปลักษณ์เกี่ยวกับศาสนา พบเป็นอันดับ 3 คิดเป็นร้อยละ 4.92 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด พบว่า อุปลักษณ์เกี่ยวกับศาสนาจะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 9 หมวด จำนวน 12 อุปลักษณ์ ผู้วิจัยได้สรุปข้อมูล

โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสุขความทุกข์คือรสชาติอาหาร (หวาน, ขม), ความทุกข์คือน้ำตา, ความอิจฉาคือเครื่องจักร, ความโกรธคือไฟสุมทรวง, ความรักคือไฟ, ความรักคือยาพิษ, ธรรมะคือเครื่องจักร, ปัญญาคืออาวุธ, ความรักที่ไม่สมหวังคือเวรกรรม

5. อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชาย พบเป็นอันดับ 4 คิดเป็นร้อยละ 2.95 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชายจะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 5 หมวด จำนวน 6 อุปลักษณ์ ได้แก่ ผู้ชายคือสัตว์, ดวงดาว, นักรบ, ส่วนหนึ่งของร่างกายผู้หญิง, สายน้ำ

6. อุปลักษณ์เกี่ยวกับการศึกษาพบเป็นอันดับ 5 คิดเป็นร้อยละ 1.97 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด อุปลักษณ์เกี่ยวกับการศึกษาจะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 4 หมวด ได้แก่ ศัตรู คือ ภัยอันตราย, ศัตรู คือ สัตว์ร้าย, ศัตรู คือ เด็กผู้ชาย, ความกล้า คือ อัจฉริยะ

7. อุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่ พบเป็นอันดับ 6 คิดเป็นร้อยละ 0.98 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด อุปลักษณ์เกี่ยวกับแม่จะประกอบด้วยอุปลักษณ์ 2 หมวด จำนวน 2 อุปลักษณ์ ได้แก่ แม่คือ เหนือหัว และ แม่ คือ ประทีปส่องนำทาง

8. อุปลักษณ์อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 0.98 ของจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด ประกอบด้วยอุปลักษณ์ 2 หมวด จำนวน 2 อุปลักษณ์ ได้แก่ คนไม่ดี คือ ยักษ์ และ เทวดา คือ สัตว์ (กวางทอง)

สรุปผลการวิจัยในคำถามวิจัยที่ 1: ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) ผ่านวรรณคดีในหนังสือเรื่อง “วรรณทองในวรรณคดีไทย” มีลักษณะอย่างไรนั้น พบว่า อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงมีจำนวนมากที่สุดตามสถิติที่ปรากฏคือร้อยละ 35.49 ในจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด และหากรวมอุปลักษณ์เกี่ยวกับร่างกายผู้หญิงรวมด้วยจะมีค่าสถิติสูงถึงร้อยละ 53.69 ในจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด รองลงมาจึงเป็นอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับกษัตริย์ มีค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 33.49 ในจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด ขณะที่อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชายพบน้อยมาก มีค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 2.95 ในจำนวนอุปลักษณ์ทั้งหมด ข้อที่น่าสังเกตคืออุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้ชาย จะปรากฏอยู่รวมในอุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์มากกว่า

ตอบคำถามวิจัยที่ 2: ความหมายเชิงลึกทางสังคม (Deep Structure) ในวรรณคดีไทย จากหนังสือเรื่อง “วรรณทองในวรรณคดีไทย” ได้แสดงถึงค่านิยมอะไรบ้างในสังคมไทย

ผลการศึกษา พบว่า ค่านิยมที่อยู่ในระดับความหมายเชิงลึกทางสังคมผ่านการใช้ภาษาอุปลักษณ์จากวรรณทอง 163 วรรค พบการอุปลักษณ์ทั้งหมด 203 อุปลักษณ์ เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงระดับค่านิยมไทย พบค่านิยมไทย 214 ค่านิยม จัดได้เป็นค่านิยม 5 ประเภท คือ 1) ค่านิยมชนชั้น 2) ค่านิยมชายเป็นใหญ่ 3) ค่านิยมแบบวัฒนธรรมกลุ่มนิยม ที่แสดงออกในค่านิยมรักชาติ รักพวกพ้อง 4) ค่านิยมศาสนาพุทธ และ 5) ค่านิยมความกตัญญู ดังนี้

ตารางที่ 2: แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยร้อยละของคำนิยาม 4 ประเภท (Percentage of the Four Types of the Embedded Thai Values)

ประเภทที่	ประเภทของคำนิยาม	จำนวน	ร้อยละ
1	คำนิยามเกี่ยวกับชนชั้น	77	35.98
2	คำนิยามเกี่ยวกับชายเป็นใหญ่	122	57.00
3	คำนิยามเกี่ยวกับกลุ่มนิยม	5	2.33
4	คำนิยามเกี่ยวกับศาสนาพุทธ	8	3.73

1. คำนิยามชายเป็นใหญ่ เป็นคำนิยามที่ปรากฏมากที่สุดในการให้ความหมายอุปลักษณ์ในวรรณคดีประเภทบทละครที่เลือกมาศึกษา พบมากถึง 122 ครั้ง (ร้อยละ 57.00) ผู้วิจัย พบว่า คำนิยามชายเป็นใหญ่นี้มีความสัมพันธ์กับการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงเกือบทั้งหมด ที่แสดงให้เห็นมโนทัศน์ของผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นผู้ชาย และเป็นกษัตริย์ ว่ามองผู้หญิงอย่างไร และกำหนดคุณค่าให้ผู้หญิงอย่างไร

ตัวอย่าง

ปากหนึ่งว่าไอ้ <u>ขวัญเนตร</u>	บิตุเรศจะสิ้นสังขาร
เจ้าจะ <u>รองบาท</u> หลายพระจักรา	อุตสาห์จงรักภักดี
ปากสองว่าแม่จงเจียมจิต	สำคัญคิดว่าเป็น <u>ทาสี</u>
สิ่งใดซึ่งระคายเป็นราคะ	อย่าให้เคืองธูลิบทมาลย์
ปากสามอันความซึ่ง <u>สังวาส</u>	สำหรับราชกษัตริย์มหาศาล
ประดับด้วยแสนสนมบริวาร	อย่าก่อการหึงหวงไม่ควรนัง
ปากสี่ว่าเจ้าจงฝากองค์	พระชนนีบิตุรงค์ของทรงจักร
ปรนนิบัติบำรุงให้ท้าวรัก	จะจำเริญยศศักดิ์เป็นมงคล
ปากห้าว่าไอ้เป็นสตรี	จงดูเยี่ยง <u>จามรี</u> รักขน
สงวนศักดิ์รักชาติกว่ารักขนม	เป็นคนสู้ม้วยด้วยสัจจา
ปากหกอกพ่อนี้จะคราก	ขอฝากทศมุขย์กษา
ช่วยอุปถัมภ์บำรุงอนุชา	จงคิดว่าเหมือนน้องนางคราญ
ปากเจ็ดฝากไวยกาด้วย	ช่วยบำรุง <u>สุริย์วงศ์</u> ทวยหาญ
ทั้งแสนสาวสุรางค์บริวาร	ราชฐานไพร่ฟ้าธานี

(บทละครเรื่องอุณรุท)

วรรคทองวรรคนี้ เป็นวรรคทองที่เป็นคำสอนของพ่อที่มีต่อลูก แต่พ่อเป็นกษัตริย์ และลูกสาวก็เป็นภรรยาของกษัตริย์ เมื่อดูตามสิ่งที่ผู้เป็นพระบิดาสอนบุตรนั้น มี 7 ประการ ได้แก่ ให้จงรักภักดีต่อสามี เหมือนอยู่ใต้เท้า, ให้เจียมตัวเหมือนเป็นทาสของสามี, การที่สามีมีภรรยาหลายคนเป็นเรื่องปกติ ภรรยาไม่ควรหึงหวง, ให้ดูแลพ่อแม่ของสามีเป็นอย่างดี สามีจะได้รัก, ให้เป็นคนรักษาคำพูดเหมือนจามรีรักษาขน และต้องมีความรักชาติรักแผ่นดินมากกว่าชีวิตตนเอง, พ่อจะฝากให้สามีดูแลครอบครองภรรยาต่อจากพ่อ, ฝากให้สามี (ผู้ชาย) ดูแลวงศ์ตระกูลกษัตริย์ต่อไป

ตามปกติของสังคมแล้ว พ่อแม่จะหวังลูกของตัวเอง และอยากให้ลูกของตัวเองได้สิ่งที่ดีที่สุด แต่ในวรรณคดีนี้พ่อสอนลูกให้เป็นทาส ให้เจียมตัว ยอมให้สามีมีภรรยาบ่อยหลายคน ดูแลพ่อแม่สามี ฯลฯ ทั้งหมดนี้เพื่อประการเดียว คือ ให้สามีรัก และดูแลไปจนตลอดชีวิต การที่พ่อได้ฝากให้ผู้ชายดูแลลูกสาวต่อไป ก็ยังหมายถึง มโนทัศน์ที่มองว่าผู้หญิงเป็นผู้อ่อนแอกว่าผู้ชาย จำเป็นจะต้องมีผู้ชายมาดูแล ถึงจะมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ นอกจากนี้ การยินยอมให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคน โดยมองว่าเรื่องสังวาสเป็นเรื่องปกติของผู้ชายนี้ ยังเป็นการบ่งบอกมโนทัศน์ทางสังคมว่าผู้ชายมองผู้หญิงเป็นนางบำเรอ เป็นเครื่องบำรุงทางเพศที่จะมีผู้หญิงเป็นภรรยา ก็คนก็ได้ ไม่ใช่ความผิด หรือความเลวร้ายแต่อย่างใด วรรณคดีนี้จึงแสดงถึงค่านิยมชายเป็นใหญ่อย่างเด่นชัด

2. ค่านิยมชนชั้น เป็นค่านิยมที่ปรากฏร่องลงมาในการให้ความหมายอุปลักษณ์ในวรรณคดีประเภทบทละครที่เลือกศึกษา พบมากถึง 77 ครั้ง (ร้อยละ 35.98) ผู้วิจัย พบว่า ค่านิยมชนชั้นนี้มีความสัมพันธ์กับการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เกี่ยวกับกษัตริย์เป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่าง

เคยกล่อมไกวให้นอนแล้วอาบน้ำ	ไม่ควรทำก็ทำได้สิ้น
พระคุณหนากว่าแผ่นดิน	สูงสุด พรหมินทร์ ที่ข่มพร
ซึ่งเมตตากุณานี้หนักนัก	หลานรักมิได้แทนพระคุณก่อน
วิบากใดมาชดก่าจัดจรร	ให้จำจากบวรบาทา

(บทละครเรื่องอุณรุท)

วรรณคดีนี้มีการใช้คำว่าพรหมินทร์ หรือ พระพรหมในการให้ความหมายอุปลักษณ์ของคำว่ากษัตริย์ แต่มีการตอกย้ำให้เห็นว่า พระพรหม หรือ เทพนั้นเป็นสิ่งที่เหนือกว่าคนทั่วไปด้วยคำว่าสูงสุด แสดงให้เห็นค่านิยมว่า กษัตริย์ คือ ชนชั้นที่อยู่สูงสุด เหนือกว่าคนทั่วไป หรือประชาชน ซึ่งมีพระคุณกับประชาชนอย่างมากด้วยความเมตตากุณา

หรือตัวอย่างในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระเจ้ากรุงธนบุรี ที่มีการเปรียบเทียบกษัตริย์เป็นพระอาทิตย์ ที่ถ้านบออยู่ในหมวดของดวงดาวแล้ว ก็จะต้องเป็นเจ้าแห่งดวงดาว ขณะเดียวกันดวงอาทิตย์ยังเป็นเทพชั้นสูง ชื่อว่าพระสุริยะด้วย

ทรงมงกุฎสังวาลตระการแก้ว	แล้วสะพักสะพายแล่งแสงศร
เขี้ยวเหลือองเรื่องรัศมีพร	กรายจรแดงก่าดำพราย
ดุจดั่ง อโณทัย ไตรตรัส	แจ่มจัดวิเชียรเฉิดฉาย
ระย้าระยับทับทรวงลาย	กระจายจรกรรเจียกเพราตา
พาหุรัศมีชายแครง	ศรีแสงชายไหวซ้ายขวา

(บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระเจ้ากรุงธนบุรี)

นอกจากนี้ พบว่า คำนิยามชนชั้น ส่วนหนึ่งปรากฏในวรรณคดีที่มีอุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิงซึ่งแสดงคำนิยามชายเป็นใหญ่ด้วย

ตัวอย่างที่ 1

แม่ไปจงให้ภิญโญยศ

ตั้งดวงจันทร์ทรงกลดฉายฉาน

อันตรายโรคาอย่าแผ้วพาน

เป็นประธานยุพราชนารี

(บทละครเรื่องอุณรุท)

ตัวอย่างวรรณคดีในเรื่องอุณรุทบทนี้ มีการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์เปรียบผู้หญิง คือ ดวงจันทร์เปรียบผู้หญิงได้กับสิ่งสูงส่ง ครอบครอบได้ยาก แต่ผู้ชายก็ยังหวังจะครอบครองให้ได้ อนึ่ง เนื่องจากผู้หญิงคนนี้เป็นภรรยาของกษัตริย์ ดังนั้น แม่เป็นดวงจันทร์ก็เป็นดวงจันทร์ที่ทรงกลด เหนือดวงจันทร์หรือผู้หญิงทั่วไป แสดงให้เห็นคำนิยามทั้งชนชั้น และ ชายเป็นใหญ่ ในวรรณคดีด้วยกัน

สำหรับคำนิยามอื่น ๆ ได้แก่ คำนิยามกลุ่มนิยม คำนิยามศาสนาพุทธ และคำนิยามความกตัญญูนั้น แม้ว่าจะเป็นคำนิยามที่เป็นคำนิยามหลักของสังคมไทยเช่นเดียวกัน แต่จากการศึกษา ผู้วิจัย พบว่า ผู้ประพันธ์ไม่ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับคำนิยามอื่น ๆ มากนัก มีเพียงแต่คำนิยามชายเป็นใหญ่ และคำนิยามชนชั้นที่มีประกอบอยู่ในการให้ถ้อยคำอุปลักษณ์ในวรรณคดีดังกล่าว

สรุปผลการวิจัยในคำถามนำวิจัยที่ 2: ความหมายเชิงลึกทางสังคม (Deep Structure) ในวรรณคดีไทย จากหนังสือเรื่อง “วรรณคดีไทย” ได้แสดงถึงคำนิยามอะไรบางอย่างในสังคมไทย จึงพบว่า คำนิยามเกี่ยวกับชายเป็นใหญ่ เป็นคำนิยามที่พบมากที่สุด มีค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 57 ของจำนวนคำนิยามทั้งหมด ขณะที่คำนิยามชนชั้นเป็นคำนิยามที่พบมากที่สุดรองลงมา มีค่าสถิติอยู่ที่ร้อยละ 35.98 ของจำนวนคำนิยามทั้งหมด

การอภิปราย ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ (Discussion, Limitations, and Recommendations)

การอภิปราย

ผู้วิจัยได้แยกการอภิปรายเป็น 2 หัวข้อ คือ 1. ลักษณะการให้ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์ (Metaphorical Expression) ในหนังสือเรื่อง “วรรณคดีไทย” และ 2. การให้ความหมายเชิงลึกทางสังคม (Deep Structure) ในหนังสือเรื่อง “วรรณคดีไทย” ได้แสดงถึงคำนิยามอะไรบางอย่างในสังคมไทย

1. ลักษณะการให้ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์ ผู้วิจัยได้แยกวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ อภิปรายในส่วนขององค์ประกอบของวรรณคดี และอภิปรายในส่วนของการให้ความหมายแบบถ้อยคำอุปลักษณ์

1) ส่วนขององค์ประกอบวรรณคดี วรรณทองในวรรณคดีประเภทบทละครทั้ง 7 เรื่อง มีผู้แต่งเป็นกษัตริย์ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เนื้อเรื่องส่วนใหญ่เป็นไปตามขนบของการแต่งวรรณกรรมชนชั้นสูง คือ กษัตริย์เป็นสมมติเทพ หรือเป็นเจ้าของทุกสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นเทวดาก็เป็นเจ้าแห่งเทวดา ซึ่งแต่ละชั้นของเทวดาก็ต้องเป็นเจ้าของเทวดาในชั้นนั้น ๆ เช่น พระอินทร์ มีฐานะเป็นจอมเทพของสวรรค์ดาวดึงส์ แล้วยังทรงเป็นบังคับบัญชาโดยตรงของท้าวจตุโลกบาล จึงนับว่าพระอินทร์เป็นเจ้าของทรงอำนาจเด็ดขาดเหนือสวรรค์ถึงสองชั้น ขณะที่พระพรหมเป็นเทพในระดับสูงกว่าเทพอื่น ๆ บนสวรรค์ชั้นพรหมโลก โดยพรหมาคือ หัวหน้าของบรรดาพรหมทั้งหมด (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2523) หรือหากอุปลักษณ์เป็นสัตว์ก็เป็นสิ่งโตคือเป็นเจ้าของป่า คือ ราชสีห์ หรือเป็นดวงดาวก็ต้องเป็นเจ้าของดวงดาว คือ ดวงอาทิตย์

2) ถ้อยคำอุปลักษณ์ที่มีจำนวนมากที่สุดนั้น คือ อุปลักษณ์เกี่ยวกับผู้หญิง ได้แสดงมโนทัศน์ของผู้แต่ง 4 ประเด็น คือ

(1) ประเด็นในมโนทัศน์ที่ว่า ผู้หญิงดีเป็นอย่างไร ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ นางงาม และอุปลักษณ์ผู้หญิงงาม คือ ผู้หญิงที่ต้องสุภาพเรียบร้อย แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงดีจะต้องมีความสวย มีกิริยาสุภาพเรียบร้อย

(2) ประเด็นในมโนทัศน์ที่ว่า ผู้หญิงบอบบาง อ่อนแอ ผู้ชายต้องปกป้อง ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้หญิงคือ ดอกไม้

(3) ประเด็นในมโนทัศน์ที่ว่า ผู้หญิงเป็นสิ่งที่ผู้ชายต้องครอบครองให้ได้ แม้ว่าอาจจะครอบครองได้ยาก ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ อัญมณี, ผู้หญิง คือ ดวงจันทร์, ผู้หญิง คือ ของสูง, ผู้หญิง คือนางฟ้า นางกินรี, ผู้หญิง คือ ภาพวาด

(4) ประเด็นในมโนทัศน์ที่ว่าผู้หญิงมีสถานะทางสังคมต่ำต้อยกว่าผู้ชาย ได้แก่ อุปลักษณ์ผู้หญิงคือ ทาส, อุปลักษณ์ผู้หญิง คือ ส่วนหนึ่งของร่างกายผู้ชาย และผู้หญิง คือ นางบำเรอ

นอกจากนี้ ประเด็นที่น่าสนใจในส่วนของมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิง คือ ผู้แต่งได้มีการใช้วิธีการอุปลักษณ์ในการกำหนดความงามให้ผู้หญิงไทยไว้ในระดับของอวัยวะแต่ละส่วนไว้ 13 ส่วน ดังตาราง

ตารางที่ 3: แสดงข้อมูลการใช้ถ้อยคำอุปลักษณ์ให้กับอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของผู้หญิง (Description of the Embedded Metaphors Referring to Female Body Parts)

ที่	อวัยวะ	ถ้อยคำอุปลักษณ์
1	หน้าอก	ดอกบัว, ดอกไม้ (บัวอ่อน, ปทุมมาลย์, ปทุมทอง, ดวงปทุมมาศ)
2	หู	กลีบดอกไม้ (กลีบบุษบง, กลีบอุบล, กลีบบุษบัน)
3	คิ้ว	คันธนู, ขอ (ธนูศิลป์, ขอแก้ว, คันศิลป์)
4	แก้ม	มีประกายทอง (ทอง, สุวรรณ)

ตารางที่ 3: แสดงข้อมูลการใช้ถ้อยคำอุปมาอุปไมยให้กับอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของผู้หญิง (Description of the Embedded Metaphors Referring to Female Body Parts) (ต่อ)

ที่	อวัยวะ	ถ้อยคำอุปมาอุปไมย
5	หน้า	ดวงจันทร์, มีประกายทอง (ทองสวรรค์, ศศิธร, ทอง, แก้วมณี)
6	ผิว	อัญมณี, ลูกจันทร์ (ทอง, ลูกจันทร์)
7	หุ่น	ความบอบบาง (แน่นน้อย, อรชร, ซ้อยนางรำ)
8	ตา	อัญมณี (มณีนิล, พลอยนิล)
9	จมูก	ขอ (ขอกุญชริน, อังกศ)
10	คอ	คอแบบหงส์ (หงส์สวรรค์, หงส์)
11	มือ	วงช้าง (วงคชกรรม, วงคเชนทร์)
12	หัว	แก้ว (แก้วกัลยาณี)
13	เล็บ	เล็บของนางฟ้า (เล็บเทวี)

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า มีการกำหนดให้กับความงามของผู้หญิงไทยที่สมบูรณ์แบบ ว่าผู้หญิงที่สวยงามแบบจะต้องมีดวงตาสีดำเหมือนพลอยนิล มีหน้าอกเป็นเหมือนทรงดอกบัว มีคอเหมือนหงส์ คิ้วโก่งเหมือนคันธนู จมูกโด่งเป็นสันเหมือนกับขอ ผิวจะต้องออกสีเหลืองประกายทอง มีหุ่นบอบบาง คอยาวเหมือนหงส์ ฯลฯ หากผิดจากนี้ไปถือว่าไม่ใช่ผู้หญิงงามในสังคมไทย

2. การให้ความหมายเชิงลึกทางสังคม (Deep Structure)

การที่ Koch and Deetz (1981) ซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่น่าการวิเคราะห์อุปมาอุปไมยของ Lakoff and Johnson (1980) มาประยุกต์ใช้ มองว่าวิธีการศึกษาแบบการวิเคราะห์อุปมาอุปไมยนี้จะนำไปสู่การเปิดเผยความหมายเชิงโครงสร้างของสังคมที่ถูกสร้างและถูกสร้างซ้ำขึ้นมาเพื่อให้เกิดความจริงทางสังคมที่คนในสังคมให้การยอมรับร่วมกันซึ่งเป็นศูนย์กลางของชีวิต ดังนั้น ถ้อยคำอุปมาอุปไมยที่ผู้ประพันธ์เลือกนำมาใช้จึงเป็นการบ่งบอกถึงความหมายเชิงลึกทางสังคมไทยได้ด้วย โดยเฉพาะในส่วนของคำนิยามที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นความจริงทางสังคมเพื่อให้คนในสังคมให้การยอมรับร่วมกัน

ผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ได้ว่า ในถ้อยคำอุปมาอุปไมยทั้งหมด 203 ถ้อยคำที่ค้นพบ มีคำนิยามแฝงอยู่ในถ้อยคำอุปมาอุปไมยนั้น ๆ มากถึง 214 คำนิยาม ในคำนิยาม 4 ประเภท คือ คำนิยามชนชั้น, คำนิยามชายเป็นใหญ่, คำนิยามกลุ่มนิยม และคำนิยามพุทธศาสนา ประเด็นที่น่าสนใจ คือ คำนิยามที่พบมากสุดในจำนวนนี้ คือ คำนิยามชายเป็นใหญ่ (57.00%) รองลงมาถึงเป็นคำนิยามชนชั้น (ร้อยละ 35.98) ขณะที่คำนิยามแบบกลุ่มนิยม (2.33%) คำนิยามพุทธศาสนา (3.73%) และคำนิยามความกตัญญู (0.93%) แม้ว่าจะจะเป็นคำนิยามหลักของสังคมไทยเช่นเดียวกันแต่พบน้อยกว่ามาก จึงตั้งข้อสังเกตได้ว่าอาจเป็นเพราะสายตาของผู้แต่งวรรณคดีหรือ กษัตริย์นั้น ต้องการแต่งวรรณคดีเพื่อปลุกฝังคำนิยามชนชั้นและชายเป็นใหญ่เป็นหลัก

คำนิยามชนชั้นและคำนิยามชายเป็นใหญ่ ยังเป็นคำนิยามที่มีความสัมพันธ์กันแนบแน่นในสังคมไทย เพราะกษัตริย์ของคนไทยนั้นมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่จะเป็นได้ เหมือนงานของ Tannenbawn (2009) ที่ระบุ

ว่าการศึกษาวัฒนธรรมไทยของ Benedict (1946) ที่ระบุว่าคนไทยให้ความสำคัญกับชนชั้น หรือ “ศักดินา” รวมทั้งเป็นสังคมที่ผู้ชายมีอำนาจหลัก (Man Dominant) ยกตัวอย่างเช่น คนตีในสังคมไทยคือคนที่จะต้องบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา แต่คนที่จะบวชเป็นพระได้นั้น จะมีแต่เพศชายเท่านั้นที่จะเข้าถึงความดีสูงสุดทางสังคมไทยได้

ข้อจำกัดการวิจัย

จากการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงพบข้อจำกัดและเงื่อนไข 3 ประการที่มีผลต่องานวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง การคัดเลือกวรรณคดีมาแค่บางส่วนไม่ได้นำมาทั้งหมดนั้น สำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่เคยอ่านต้นฉบับวรรณคดีแต่ละเรื่องมาก่อนนั้น ยากจะทำความเข้าใจได้

ประการที่สอง วรรณคดีแต่ละเรื่องจะมีลักษณะการดำเนินเรื่องต่อเนื่อง ที่บางวรรคอาจเป็นตัวละครชาย หรือบางวรรคอาจเป็นตัวละครหญิงเป็นผู้พูด ดังนั้น อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่เคยได้อ่านวรรณคดีแต่ละฉบับมาก่อนตีความผิดไปจากความหมายของผู้ประพันธ์ได้

ประการที่สาม เนื่องจากวรรณคดีในวรรณคดีทั้ง 7 เรื่องนี้เป็นวรรณคดีของชนชั้นสูง มีการใช้ภาษาที่ยากต่อความเข้าใจ อีกทั้งไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในบริบทร่วมกับผู้แต่งวรรณคดีแต่ละเรื่อง ผู้อ่านหรือผู้รับสารอาจไม่เข้าใจความหมาย หรือตีความผิดได้

ข้อเสนอแนะ

ผู้ทำวิจัยมีข้อเสนอแนะ คำแนะนำในการนำผลการศึกษาไปใช้ และการนำทฤษฎีการวิเคราะห์อุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) ไปใช้ในการศึกษาวรรณคดีเพื่อหาความจริงทางสังคมต่อไป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการแรก แม้ว่าผลการวิเคราะห์ข้อมูลอาจจะมีบางส่วนที่มีความจริงคลาดเคลื่อนไปได้ แต่ก็ยังเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ดังนั้น สำหรับผู้ที่ต้องการนำข้อมูลไปใช้ในการศึกษาเชิงวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Study) หรือการศึกษาการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural Communication) สามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ได้

ประการที่สอง การวิเคราะห์อุปลักษณ์ (Metaphor Analysis) เพื่อหาความจริงทางสังคมของ Lakoff and Johnson (1980) นี้ สามารถนำไปใช้ศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น งานเขียน, เนื้อสารของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ รวมถึงสามารถใช้เพื่อหาความจริงทางสังคมในระดับองค์การ เช่น Koch and Deetz (1981) มีการนำการวิเคราะห์อุปลักษณ์ของ Lakoff and Johnson (1980) มาประยุกต์ใช้ใน

งานเรื่อง “Metaphor Analysis Of Social Reality In Organizations” ศึกษาอุปลักษณ์จากคำพูดของพนักงานในองค์กรว่ามีการให้ความหมายอุปลักษณ์ต่อองค์กรอย่างไร แสดงให้เห็นมโนทัศน์ที่มีขององค์กรต่าง ๆ ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นวัฒนธรรมหลักขององค์กร หรือแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในองค์กรได้ หรืองานของ Smith and Eisenberg (1987) ที่ศึกษาเรื่อง “Conflict at Disneyland: A Root-Metaphor Analysis” โดยใช้การวิเคราะห์อุปลักษณ์เข้าไปหามโนทัศน์ของพนักงานและผู้บริหารเกี่ยวกับ Disneyland เพื่อแก้ปัญหาคือความขัดแย้งของพนักงานและผู้บริหาร Disneyland

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิตร ภูมิศักดิ์. (2523). *บทวิเคราะห์มรดกวรรณคดีไทย ภาคผนวก ชีวิตและงานของปักษิโส*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศตวรรษ.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัช ปุณโณทก. (2527). *แนวทางศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2530). *พัฒนาการการศึกษาค้นคว้าและวิจัยวรรณคดีไทย*. กรุงเทพมหานคร: หุนวิจัยคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2555). *ปากไก่และใบเรือ รวมความเรียงว่าด้วยวรรณกรรมและประวัติศาสตร์* *ต้นรัตนโกสินทร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- น้ำเพชร จินเลิศ, สุภาพร พลายน้อย. (2551). *การศึกษาอุปลักษณ์เชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้หญิงในวรรณกรรมนิราศ*. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมการวิจัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2517). *วิเคราะห์สวรรณคดีไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2525). *แง่คิดจากวรรณคดีและวรรณกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เบญจมาศ พลอินทร์. (2526). *พื้นฐานวรรณคดี และวรรณกรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ยูเนียน อุลตราไวโอเล็ต จำกัด .

- สุนทรী โคมิน, สนิท สัมครการ. (2522). *ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจวัด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อุดม เรืองศรี. (2523). *เทวดาพทุธ (เทพเจ้าในพระไตรปิฎกและไตรภูมิพระร่วง)*. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Hofstede, G. (1997). *Culture and organizations: Software of the Mind*. Institute for Research on Intercultural Cooperation (IRIC). University of Limburg at Maastricht. The Netherlands.
- Koch, S. and Deetz, S. (1981). *Metaphor Analysis of Social Reality in Organizations*. Spring. 1981. 9(1). 1-15.
- Smith, R.C & Eisenberg, E.M. (1987). *Conflict at Disneyland: A Root-Metaphor Analysis*. Communication Monographs 54(4), 1987.
- Rojanaprapayon, W. (1997). *Communication patterns of Thai people in A non-Thai Context*. Thesis. Perdue University.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*. The Free Press. United States of America.
- Tannenbawn, N.B. (2009). *Ruth Benedict and the study of Thai Culture*. Pacific Studies. 32.

Translated Thai References

- Pumisak, Jit. (1980). *Analysis on Thai Literature Heritage: Appendices, Life, and Works of Picasso*. Bangkok: Satawas Press. (In Thai)
- Panpotong, Nattapond. (2013). *Critical Discourse Analysis in Linguistics*. (2nd ed.). Bangkok: Academic Publication Project, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Punnotok, Tawat. (1984). *Approaches in Contemporary Literature Studies*. Bangkok: Thai Watana Panich Publishing Company. (In Thai)
- Boonkhachorn, Treesil. (1987). *Development of Study and Research in Thai Literature*. Bangkok: Research Funds, Faculty of Arts, Chulalongkorn University. (In Thai)
- Eoseewong, Nidhi. (2012). *“Pak kai lae bai rua” : A Collection of Essays on Literature and History in Early Bangkok Era*. (4th ed.). Bangkok. The Same Sky Press. (In Thai)
- Jinlert, Nampet & Plailek, Supapond. (2008). *A Study on Conceptual Metaphors on Women in Thai Poems*. Bangkok: Research Promotion Project, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University. (In Thai)

- Tepayasuwan, Boonlua. (1974). *Analysis on Thai Literature*. Bangkok: Project on Textbooks in Social Sciences and Humanities, the Social Science Association of Thailand. (In Thai)
- Polin, Benjamas. (1982). *Outlooks from Literature and Literary Works*. Bangkok: O-dian Store Publishing. (In Thai)
- Polin, Benjamas. (1983). *Basics in Thai Literature and Literary Works*. Bangkok: O-dian Store Publishing. (In Thai)
- The Royal Institute. (2009). *Dictionary of Thai Literature*. Bangkok. Union Ultraviolet Printing Limited. (In Thai)
- Komin, Soontaree & Samakarn, Sanit. (1979). *Values and Thai Value System: A Tool for Survey Research*. Bangkok: Research Center, National Institute of Development Administration (NIDA). (In Thai)
- Rueangsri, Udom. (1980) *Angels in Buddhism (Angels in Tripitaka and Tri Bhum Pra Ruang)*. Chiangmai: Department of the Thai Language, Faculty of Humanities, Chiang Mai University. (In Thai)